

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 36 37

1 april 1977

nr. 4

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, Amsterdam 1004 — Nederland.

INHOUD: J. H. KUCHLEIN, Faunistische notities over twee Pyraustinae (Lepidoptera, Pyralidae) (p. 49). — FER WILLEMSE, Interesting distribution records of Orthoptera from the Greek mainland and some neighbouring islands (p. 52). — W. W. KLOPP, A new Odontolabis from West Malaysia (Coleoptera: Lucanidae) (p. 60). — Literatuur (p. 51: W. N. ELLIS; (p. 59: B. J. LEMPKE). — Korte mededelingen (p. 59: Uijttendoogaart-Eliassen Stichting; p. 64: Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek).

Faunistische notities over twee Pyraustinae (Lepidoptera, Pyralidae)

door

J. H. KUCHLEIN

Afdeling Dierkunde, Landbouwhogeschool, Wageningen

ABSTRACT. — The distribution of two species of Pyralid moths is discussed, viz. *Phlyctaenia perlucidalis* (Hübner) and *Algedonia terrealis* (Treitschke). The former species has shown a considerable range extension in the course of this century. The latter species is reported here for the first time from the Netherlands.

In dit artikel wordt de aandacht gevestigd op twee soorten Pyraliden, in verband met hun verbreiding in Nederland.

Phlyctaenia perlucidalis (Hübner). In Nederland werd *perlucidalis* voor het eerst in Zuid-Limburg gevonden (de Bissen bij Mechelen, 21.VII.1946, Kuchlein). De volgende vondsten worden gevormd door 2 exemplaren, afkomstig uit vanglampmateriaal, dat in 1959 te Hoorn werd verzameld door G. Houtman (deze vermelding vormt een aanvulling op de faunalijs van Hoorn, die eerder door Kuchlein & Helmers (1964) werd gepubliceerd). Vervolgens ving Van Aartsen in 1961 twee vlinders te Best en een jaar later vond Van Wisselingh een exemplaar van *perlucidalis* in Bergeijk. Zoals uit de literatuur wel blijkt, wordt *perlucidalis* nadien frequenter in ons land gevangen. Evenwel, de meldingen komen slechts uit twee gebieden, nl. uit Limburg: Tegelen, Chèvremont, Hoensbroek (Langohr, 1973), waaraan nog Epen kan worden toegevoegd (2 exemplaren, 7.VI.1976, Kuchlein) en van Goeree-Overflakkee: Ouddorp (sedert 1964), Melissant en Kwade Hoek (Huisman, 1965, 1974). Helmers (1965), die de soort als nieuw voor de fauna meldde, heeft al gewezen op de grote wijzigingen, die zich hebben voltrokken in het areaal van *perlucidalis*. Omstreeks 1900 was *perlucidalis* een soort, die slechts bekend was van weinige plaatsen op de Balkan en in Oostenrijk, alsmede uit een beperkt gebied in Noord-Frankrijk. In de daarop volgende decennien volgden vangsten uit België en Hongarije. De grootste verschuivingen in de areaalgrens hebben zich voltrokken in de jaren tussen 1940 en 1960, toen *perlucidalis* in Nederland, Duitsland, Engeland, Denemarken, Zweden en Finland doordrong.

Het is niet waarschijnlijk, dat de vlinders vaak met andere Pyraustinae worden verward, hoewel *perlucidalis* uiterlijk een oppervlakkige gelijkenis met *Opsibotys fuscalis* (Denis & Schiffermüller) vertoont. Hannemann (1964) geeft een redelijk goede afbeelding van het uiterlijk. De ♂ genitaliën, die door Marion (1966) en Mere & Bradley (1957) zijn afgebeeld, lijken overigens meer op die van *Phlyctaenia coronata* (Hufnagel) (= *sambucalis* (Denis & Schiffermüller)) dan op die van *fuscalis*. De ♀ genitaliën worden door Mere & Bradley (1957) afgebeeld.

De rupsen zijn in Frankrijk en België gevonden op Moesdistels (*Cirsium oleraceum* Scopoli), een distel die in Nederland slechts in Zuid-Limburg, alsmede in het Kempens en fluviaal district voorkomt.

Algedonia terrealis (Treitschke). Nieuw voor de fauna. Het tot dusver enige uit Nederland bekende dier (een ♂) kwam op de lamp aan de Eng bij Wageningen op 30.VII.1962. Anders dan bij *P. perlucidalis* toont het verspreidingsbeeld van *terrealis* een meer statisch patroon. *A. terrealis* is al sedert lang uit alle naburige landen bekend: uit België, Frankrijk, Groot-Brittannië, N.W.-Duitsland (Westfalen, Brunswijk, Rijndal in Nassau), Denemarken, Noorwegen en Zweden. Anderzijds is *terrealis* niet gevonden in goedgeoorzochte gebieden, zoals Sleeswijk-Holstein, Hamburg, de Lüneburgerheide en het Roergebied.

De soort is niet lastig te herkennen (fig. 1), zodat we moeten aannemen dat *terrealis* in grote delen van N.W.-Europa ontbreekt. De ♂ genitaliën zijn goed herkenbaar: in vergelijking met verwante soorten is de uncus opvallend breed en het V-vormige uitsteeksel op de valven

Fig. 1. *Algedonia terrealis* (Treitschke), ♂, Wageningen, 30.VII.1962 (foto R. H. Kleinpaste).

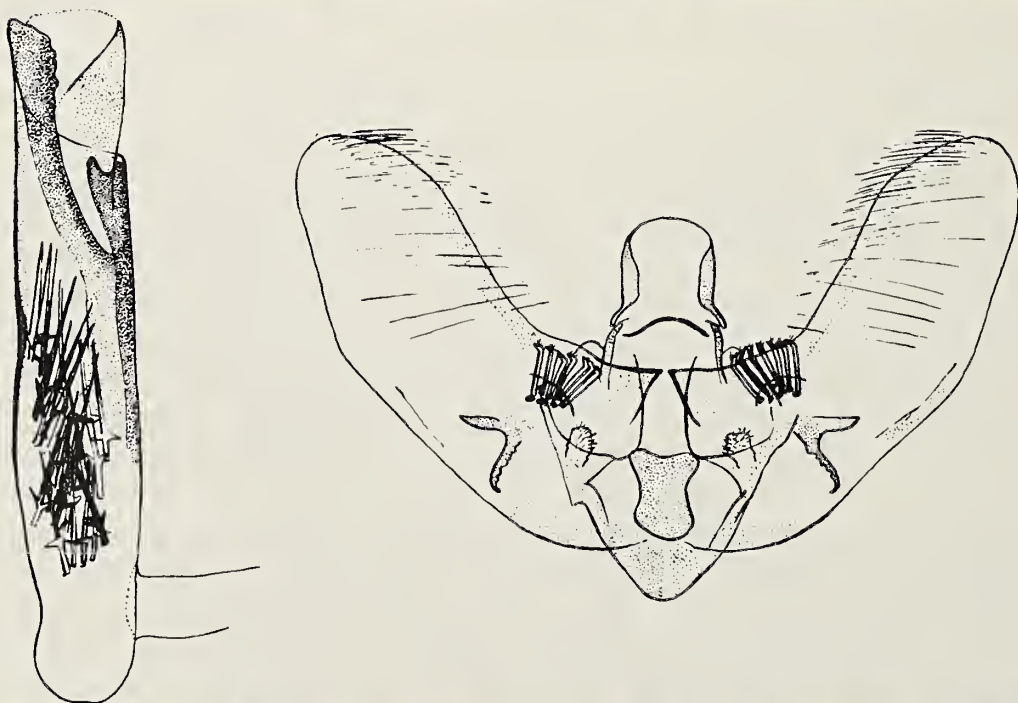

Fig. 2. *Algedonia terrealis* (Treitschke), ♂ genitaliën, 20 ×; aedeagus 40 ×. (Preparaat en tekening vervaardigd door F. Leffef).

karakteristiek van vorm (fig. 2). Voor afbeeldingen van de ♀ genitaliën zij verwezen naar Hannemann (1964) en Pierce & Metcalfe (1938).

De rupsen, die ook in N.W.-Europa zijn gevonden, leven op composieten, met name op Guldenroede (*Solidago virgaurea* L.).

LITERATUUR

- Hannemann, H. J., 1964. Die Tierwelt Deutschlands, 50. Teil, Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera, II. Die Wickler (s.l.) (Cochylidae und Carposinidae); die Zünslerartigen (Pyraloidea). Jena, VIII + 401 pp., 22 pls.
- Helmers, G., 1965. Mededelingen betreffende Pyralidae (Lep.). *Ent. Ber., Amst.* 25: 93—95.
- Huisman, K. J., 1965. Lepidoptera van Goeree-Overflakkee. *Ent. Ber., Amst.* 25: 153.
- , 1974. Interessante vangsten van Lepidoptera. *Ent. Ber., Amst.* 34: 153—154.
- Kuchlein, J. H., & G. Helmerts, 1964. Faunistische en fenologische waarnemingen met betrekking tot Microlepidoptera. In: H. J. de Fluiter, P. H. van de Pol en J. P. M. Woudenberg. *Fenologisch en faunistisch onderzoek over boomgaardinsecten*. 226 pp. (p. 217—226). Wageningen.
- Langohr, G. R., 1973. Nieuwe en minder gewone Microlepidoptera voor de Nederlandse fauna. *Ent. Ber., Amst.* 33: 201—203.
- Marion, H., 1966. Révision des Pyraustidae de France. *Alexanor* 4: 365—372.
- Mere, R. M. & J. D. Bradley, 1957. *Pyrausta perlucidalis* (Hübner), a Pyralid new to the British Isles. *Entomologist's Gaz.* 8: 162—166, fig. 1—4.
- Pierce, F. N. & J. W. Metcalfe, 1938. *The Genitalia of the British Pyrales with the Deltoids and Plummes*. 69 pp., 29 pls. Oundle.

Ritzema Bosweg 32A, 6703 AZ Wageningen, Nederland.

BLANEY, W. M., 1976, HOE DIEREN LEVEN; INSEKTEN. Nederlandse vertaling G. v. d. Velde, pp. 160, vele, meest gekleurde figuren en foto's, index 9 kolommen; prijs (gebonden) f 22,50. ISBN 90-10-01416-9, Elsevier, Amsterdam, Brussel.

Als deel 5 in de reeks „Hoe dieren leven” ontvingen wij het hierboven geciteerde boek. (Eerdere delen behandelden vogels, zoogdieren, vissen en lagere dieren; een deel over reptielen en amphibieën is in voorbereiding). Het boek wordt inhoudelijk goed door zijn titel gedekt; de biologie van insecten, en juist dat deel van de biologie dat aan insecten het meest spectaculair te illustreren is, komt uitvoerig aan de orde, terwijl taxonomische zaken op de achtergrond worden gehouden. Na een kort systematisch hoofdstuk („variëaties op een thema”), worden onderwerpen als „basis-problemen van het leven” (aanpassingen aan het landleven), voortbeweging, gezichtsvermogen, sociale insecten, communicatie enz. aan de orde gesteld in korte, rijkelijk en meestal ook zeer goed geïllustreerde hoofdstukken. (Alleen de jammerlijk verongelukte springstaart op p. 13 en het schier middeleeuwse overzicht over de Diptera van p. 23 verdient een opgeheven vinger). De typografische verzorging is zeer behoorlijk.

Bij een populariserend werk als dit is de kwaliteit van de vertaling van groot belang, en de vertaler is er gelukkig in geslaagd de tekst foutloos en helder over te brengen in het Nederlands (alleen *Mantispa* is géén bidsprinkhaan, en Tabanidae zijn dazen, geen horzels). Ik betreur het echter dat de vertaler veel te vaak „moeilijke” woorden gebruikt, ook waar dit m.i. niet nodig is: mandibel, femur, stereoscan, psocide, stemmata, respons, nympe - het wordt allemaal correct gebruikt, maar zal naar ik vrees een potentiële categorie gebruikers voor wie dit boek geknipt was, afschrikken. Voor wie daar echter niet bang voor is, is dit een erg leuk en relatief erg goedkoop boek. — W. N. Ellis.